

Недю Недев

Инж.

Георги Вълков

© Негю Негев, автор, 2020 г.

© Книгоиздателска къща „Труг“, корица, 2020 г.

© Книгоиздателска къща „Труг“, 2020 г.

ISBN 978-954-398-610-1

Негю Неgev

Инж. Георги Вълков

Създателят
на вестник „Пладне“ –
екзекутиран
за сътрудничество
със САЩ

КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА „ТРУД“
София, 2020 г.

МИСТЕРИЯ В ГАРНИЗОННИЯ ЗАТВОР

Един зимен ден на 1941 г., когато дърво и камък се пукат от студ, в кабинета на **Андрей Праматаров**, началник на отделение „Б“ (контраразузнаване), пристига фелдфебелът ординарец на столичния военен комендант и му подава плик с гриф „Строго секретно“. Праматаров го отваря и прочита бележката. Учудването му е голямо, но не го изкарва от равновесие, защото тренингът му е от години и ежедневието му е изпълнено със стрес, шантаж и изненади.

Помощник-адютантът на столичния военен комендант **поручик Димитър Радев** му пише, че трябва същия ден в 11 часа да отиде в Гарнизонния затвор за разследване на специален обект. Естествено, шефът на полицейското разузнаване дава съгласие и фелдфебелът напуска канцеларията.

Праматаров знае, че поручик Радев е сътрудник на Разузнавателния отдел (РО) при Щаба на армията. В по-далечното минало той е един от изявените участници в Трета секция на ГЩ, ръководена от подполковник Димитър Порков, и взема участие в убийството (на 14 юни 1924 г.) на депутата Петко Д. Петков.

Сега, през тревожните години на Втората световна война, той в качеството си на помощник-адютант на столичния военен комендант е изпълнител на смъртните присъди, които се издават по политически причини от военнополовите съдилища.

Праматаров има основание за размисъл, защото поддържа контакти с шефовете на РО, но те не му били казали нищо, а

сега го викал един обикновен технически изпълнител. Той смята, че се касае за недоразумение, но въпреки това се качва на подарената му от германците кола и се отправя към квартал „Лозенец“, където в съседство с Перловската река се намира Гарнизонният затвор. На входа го посреща поручикът и го въвежда в канцеларията на фелдфебела. Помещението е опушено и потискащо с овехтялата си и оскъдна мебелировка.

По вида на поручика шефът на контрашпионажа разбира, че работата е сериозна. Но когато помощник-адютантът започва да го разпитва, да задава въпроси и да се държи служебно, Праматаров едва се овладява да не кипне от възмущение. Само опитът, който има, го спасява да запази привидно спокойствие. Поручикът иска ни повече, ни по-малко полицейският шеф да седне и да напише всичко, което знае за инж. **Георги Иванов Вълков**, роден на 28 октомври 1897 г. в Търново. Щом чува името на Вълков, за Праматаров става ясно, че военното разузнаване води следствие срещу видния журналист и сега искат да разберат какво знае за него.

Няма да кажа нещо ново, ако добавя, че ежбите и конкурентната борба между двете служби по онова време са постоянна практика. Шокира го фактът, че с такъв сложен въпрос се занимава един непрофесионалист, един посредствен служител, който няма нищо общо с тънкостите на контрашпионажа.

Разпитан години по-късно (1956 г.), Праматаров дава следните разяснения за взаимоотношенията между полицейското и военното разузнаване:

„– Как беше разпределена работата между вашата служба и това поделение (контрашпионаж) на РО, за което говорите? Вие дублирахте ли се?

– На много места една и съща работа водехме.

– Общо ръководство имахте ли?

– Всеки за себе си. Имахме случаи, когато РО проследява наши разузнавачи, за да види към кой обект вървят, и след това го вземат те. Ние имахме много лоши отношения с РО. Ние не бяхме в добри отношения с тях.“

Голям епизод от съперничеството между двете служби е операцията срещу инж. Г. Вълков, за което полицейският шеф сега трябва да дава обяснения.

Въпроси „за“ и „против“ гъмжат в съзнанието му, защото поведението на поручика е направо безпардонно. Той не толкова моли, колкото диктува, и полицейският шеф трябва да се подчини, тъй като разбира, че Радев действа по волята на виши фактори.

За да не звучи казаното голословно, ще цитирам пълния текст на дознанието, което е направено с него на 21 декември 1941 г.

*„Именувам се **Андрей Иванов Праматаров**, роден през 1901 г. в Стара Загора, живуц в София, ул. „Денкоглу“ № 13, началник на отделение „Б“, източноправославен, неосъждан, неженен.*

*Лицето **Георги Вълков** е добре известно на полицията. Неговата дейност дълги години е била проследявана. Установени бяха връзките му с чиновници при бившата (Югославия е разгромена) югославска легация. За тези деяния и като **пладненец** същият бе въдворен на ново местоживееие в селището на Държавна сигурност, лагера „Гонда вода“.*

При освобождаването му в кабинета на началника на „Държавна сигурност“ (Павел Павлов) и в негово присъствие той заяви, че скъсва с миналото и че желае да се постави на разположение на полицията, на която да сътрудничи.

*Такива сътрудници се поставят винаги под подозрението, че **са неискрени** и негласното наблюдение върху тях не престава. Не се очакваше и никакъв голям актив от същия. Дължа да съобщя, че **Георги Вълков** е предлагал услугите си и в миналото на полицията и резултат не е имало. Началникът на отдела **г-н Павлов** пожела да се направи последен опит с Г. Вълков, като му бяха дадени задачи да следи всичко, каквото се върши в средите на пладненци, къде се намира понастоящем д-р **Георги М. Димитров** и, ако му е възможно, да влезе във връзка с лица от **Американската легация**.*

По първите два въпроса той донесе известни сведения, написани на пишеща машина – сведения, които бяха известни на полицията, но които чрез него трябваше да бъдат проверени.

*По отношение на срещите му и дали е успял да си създаде връзка с **Американската легация**, той не е донесъл нищо. Веднъж чрез **Симеон Бурев** ми се съобщи, че **Г. Вълков** заедно с **Христофор Янев** заминават за провинцията и като се завърне, щял да направи интересен доклад, но и това той не направи.*

*Споменавам името на **Симеон Бурев**, защото той е личен мой познат и в неговата къща съм правил една среща с **Вълков**. **Бурев** беше замолен от мен при случай, че **Вълков** му донесе някои сведения, да ми ги изпраща.*

*Написал саморъчно: **А. Праматаров**“*

Ако се размислим над това, което шефът на полицейското разузнаване е написал, не е трудно да се досетим, че **Вълков** е попаднал в беда. Нямайки изход, той е посочил, че е сътрудник на тайната полиция и предава сведения на определената му от началника на отделение „Б“ връзка, т.е. **Симеон Бурев**. Именно това става повод така мистериозно да бъде извикан и да дава обяснения **Праматаров**. Военното разузнаване е било въвлякло вече **Вълков** в своята игра. Показанията му, че е сътрудник на полицията, са им дали основание да твърдят, че отделение „Б“ работи на ниско професионално равнище, защото **Вълков** ги мамил.

Десетки пъти арестуван, интерниран, преследван, **Вълков** е разбирал, че ако упорства и се конфронтира, това не е сполучливият вариант. По-добре е да маневрира, да създава мнимо представа на сътрудничество, да показва лоялност и под тази форма да върши нелегалната си дейност. Ролята, която възприема, е присъща на най-рутинираниите и закалени борци – тези, които притежават самообладание и са решени да водят борба докрай. Това е изкуството на **двойната игра**.

Полицията също е опитна. **Вълков** бил върнат от „Гонда вода“ в София, където го задържат повече от седмица (до

4.VII.1941 г.), като му заявяват, че ще бъде освободен само при едно условие – съгласие да им сътрудничи.

В лагера здравословното му състояние се влошава поради хронично възпалително заболяване на очите. Какво да прави? На натиска и полицейската игра Вълков отговаря с формално съгласие, като възприема наложената му от полицията тактика на сътрудничество. Той няма намерение да става агент на полицията. Привидното съгласие е с единствената цел да се спаси. Но животът показва, че когато се опитваме да надхитрим Сатаната, плащаме дан и за това.

Дознанието на Праматаров е брънка от шантажна акция, която е монтирана срещу Вълков. Следват по-драстични действия. До каква степен поручик Радев е овластен с пълномощия (*ще видим, че това е доминирано не от българското, а от нацисткото военно разузнаване*), проличава от факта, че той потърсва същия ден престарелия Симеон Бурев, човек с авторитет, изявен привърженик на българо-германското приятелство, резидент на германското разузнаване в България, и го вика на разпит в Гарнизонния затвор.

Истината изисква да кажа, че Бурев и Праматаров са близки. Когато през май 1942 г. Праматаров се жени за зъболекарката д-р Мария Баламезова, родена в Хасково, Бурев им става кум. Директорът на полицията полк. Атанас Пантев ги запознава през 1939 г., като доверява на Праматаров, че солидният господин, който се движи с бастун поради здравословни проблеми, е голям приятел на германците. През Първата световна война Бурев е използван от министър-председателя д-р Васил Радославов за сондажи със съглашенците в Швейцария. Състоятелен, виден търговец, той пътува често до Германия и Австрия и се ползва с доверието на германските тайни служби.

Нещо повече, Праматаров свидетелства, че Симеон Бурев е търсен от българската полиция като посредник, когато се налагало бързо да се уреждат деликатни въпроси с германците. Такъв бил случаят с пътуването на Праматаров до Белград за издирването на д-р **Г. М. Димитров**. В последния момент раз-

бират, че българската полиция не разполага там с добра аген- тура. Тогава се обърнали за помощ към Симеон Бурев.

Ето и обяснението на Праматаров за съвместната им акция в Белград за издирването на д-р Г. М. Димитров:

*„Говорих с началника на „Държавна сигурност“ Павлов, който каза да повикаме **Бурев**, за да ни уреди нужното. Бурев дойде в кабинета на Павлов, последният му каза за моето пътуване за Белград. Бурев изказа желание и той да пътува, тъй като имал работа, а още повече, знаейки немски език, нямаше нужда да търсим преводач за мен. Бурев извади нужните документи от германските власти и с аероплана ние заминахме за Белград. По пътя той ми каза, че ние ще отседнем при негов приятел, тъй като хотелите всички са заети от германците. Пристигнахме в Белград и по даден адрес от Бурев отседнахме в къщата на Георги Фиданов – шивач, роден в гр. Струмица. В разговор с Фиданов Бурев запитва за Слави Иванов и пожела да го повикат. Слави Иванов беше известен на службата като човек, който служи на сърбите. Бурев ми каза, че той познава нашите емигранти в Сърбия и може да бъде полезен за моята работа. Не след дълго време Слави Иванов дойде, запозна се с мен и в разговора ни аз му съобщих за причината на моето идване.“*

Събеседникът признал, че познава цялата емиграция и би научил нещо, ако д-р Г. М. Димитров е дошъл в Белград. После се замислил и добавил, че трябва да е пазен зорко от англичаните, тъй като той нищо не знае за него.

След тези срещи Бурев решава да отидат в Скупщината, защото там се помещавало германското военно разузнаване. Съвместно с германците правят внезапен обиск на лицата Тодор Ковачев и Никола Ангелов, но без резултат. Слави Иванов бил на германска служба – това го знаел Бурев, но не и Праматаров.

„На другия ден ние заминахме със самолет обратно за София.“

Не съумяват да открият следите на д-р Георги М. Димитров, тъй като той бяга от Белград заедно с английската дипломатическа мисия, след като Германия обявява война на Югославия и частите на Вермахта на 6.IV.1941 г. нахлуват в територията ѝ.

Дългите извадки от документите показват, че двамата се занимават с важни операции. Ето сега парадокс – на тях им вярва и помага Гестапо, а поручикът, който заема нищо и никаква длъжност, им няма доверие и в лютия студ вика при себе си болния Симеон Бурев.

От показанията му научаваме, че **Симеон Бурев** е роден в Битоля през 1883 г., живее в София на бул. „Адолф Хитлер“ (дн. бул. „Евлоги Георгиев“) № 33, разпитан на 21 декември 1941 г.

„През м. октомври 1941 г. един ден Ан. Праматаров, началник на политическото отделение в Дирекцията на полицията, ме помоли да се съглася да дойде в къщата ми лицето Георги Ив. Вълков, с който иска да има разговор, защото не му било удобно това лице да отива в канцеларията му.“

След няколко седмици Г. Вълков се появил и донесъл две-три изложения. Бурев ги отнесъл на Праматаров и му платили 5-6 хиляди лева. Освен това съобщил на Бурев, че с Христофор Янев заминават за провинцията. Натъкваме се на крайно заплетен случай, при който се създава видимост на сътрудничеството на Вълков с полицията. Разбира се, едно е същността, друго е формата. Вълков участва в двойната игра, но тя се използва от него принудително за прикриване на истинската му дейност. За последен път той посещава явочния апартамент на С. Бурев в началото на м. ноември 1941 г.

„Прилагам – пише Бурев – трите изложения, дадени от Г. Вълков:

1. За сръбското земеделско движение,

2. За д-р Милан Гаврилович¹,
3. За БЗНС „Пладне“.

Подпис: С. Бурев“

Какво се оказва? Вълков дава доклади, но те третираат общо политически, а не конкретни или конспиративни въпроси. Вън от съмнение е фактът, че споменатите изложения не могат да се квалифицират като предателско сътрудничество с полицията, тъй като осветляват аграрни проблеми и донякъде имат научен елемент. Не са сведения от шпионски или друг нелегален характер, не предават лица и постъпки, подлежащи на наказателно преследване. Документите, които за първи път се публикуват, са безспорни, те показват сложен случай на маневриране и двойственост. Видният общественик принудително възприема тази тактика, тъй като не е имал изход. Но мълвата и клеветата са устойчиви като силата на злото. Него и досега някои опоненти го наричат агент на полицията. Така са се заплитали опасни възли в съдбата му, натрупвал се е взривен материал, който рано или късно е трябвало да експлодира.

¹ Милан Гаврилович е лидер на Сръбската аграрна партия. През 1940 г. става пълномощен министър в Москва, после емигрира в Лондон – бел. ред.